

Анри IV (на френски: Henri IV 13 декември 1553 - 14 май 1610), херцог на Вандом от 1563 г., крал на Навара от 1572 до 1610 г. и крал на Франция от 1589 до 1610 г. Той е първият крал от династията на Бурбоните. Анри IV е син на Антоан дьо Бурбон (херцог на Вандом) и наварската принцеса Жана Д`Албре. По бащина линия произхожда от младшия клон на рода Бурбон - Вандом. Анри е роден в град По - Югозападна Франция.

На 18 август 1572 г. се жени за френската принцеса Маргьорит дьо Валоа (негова братовчедка), сестра на краля на Франция - Шарл IX. Същата година той става крал на Навара под името Анри III, след смъртта на майка си Жана, под чието влияние става хугенот. Жана също е протестантка и обявява калвинизма за държавна религия на Навара. Сватбата на Анри е част от мирния договор между католици и хугеноти, целящ да сложи край на религиозната война във Франция (започнала през 1560). В нощта на Свети Вартоломей (24 август 1572) католиците, водени от херцог дьо Гиз, който с помощта на кралица Катерина Медичи изкопча разрешение от крал Шарл IX за клането, избиват 5 000 хугеноти в Париж и 20 000 във Франция. Анри е принуден, заедно с братовчед си принц Анри дьо Конде, да приеме римокатолицизма. Той е държан като затворник в Лувъра до 1576 г., когато успява да избяга от Париж. Връщайки се в родната Навара, Анри отново приема протестанството.

След смъртта на херцог Франсоа Д`Анжу - брат и наследник на крал Анри III (наследил през 1574 г. крал Шарл IX), Анри дьо Бурбон става официален наследник на френската корона.

Тъй като Анри дьо Бурбон е пряк потомък на крал Луи IX Свети и негов най-близък роднина по мъжка линия, крал Анри III няма друг избор освен да го припознае като наследник на короната (салическият закон обезнаследява сестрите на краля и другите му близки роднини по женска линия). През 1588 г. херцог Анри дьо Гиз превзема Париж и прогонва краля в Блоа. Там херцогът става жертва на заговор на Анри III и е убит. Кралят на Франция се съюзява с братовчед си Анри дьо Бурбон и обсажда Париж, но в навечерието на решителния щурм е убит (1589 г.). Анри дьо Бурбон става крал на Франция - Анри IV. Католическата лига, ползваща се с подкрепата на Испания, отказва да му се подчини и започва последната религиозна война във Франция. Кралят разгромява Лигата при Арк и Иври - 1589 г. Но походът на Алесандро Фарнезе, херцог на Парма, го кара да снесе обсадата на Париж.

Окуражаван от голямата любов на своя живот - Габриел Д`Естре, кралят приема отново

католицизма, този път завинаги (25 юли 1593), произнасяйки прословутата фраза "Paris vaut bien une messe" (Париж заслужава меса). Неговото влизане в лоното на римокатолицизма му носи верността на мнозинството от поданиците му и на 27 февруари 1594 г. Анри IV е коронясан в катедралата в Шартр. През 1594 г. в град Нант, той издава прочутия си Нантски едикт, с който гарантира правата на хугенотите (едиктът е отменен през 1685 г. от внука му крал Луи XIV).

Първият брак на Анри с Маргьорит дьо Валоа не е щастлив и двойката е бездетна. Още преди Анри да наследи трона през 1589 г. двамата се разделят. Маргьорит дьо Валоа заживява за дълги години в замъка Усон (Оверн). След като Анри став крал, неговите съветници, го карат да се ожени отново, за да осигури мъжки наследник на короната и да избегне диспутът около наследника му. През 1590 г. Анри се запознава с габриел Д`Естре, която става официална негова метреса през 1592 г. Габриел му ражда три деца. Анри решава да поиска от папата анулиране на брака му, за да се ожени за Габриел. Съветниците му (най-вече Максимилиан дьо Бетюн, херцог дьо Сюли) се противопоставят на тази идея, но малко преди планираната венчавка, Габриел Д`Естре умира(10 април 1599), след като ражда преждевременно мъртъв син.

Анри е човек с визия и смелост. Вместо да води скъпоструваща война, за да подчини благородниците, той се съюзява с тях. Като крал възприема политика на подобряване живота на поданиците си (мечтата му е била всеки негов поданик да яде поне веднъж седмично печена кокошка), което го прави най-популярния владетел, който Франция е имала някога. По време на царуването си Анри IV подпомага развитието на земеделието, източени са блата, за да се създадат нови земеделски площи, извършват се редица обществени дела. Изграждат се нови пътища, мостове и канали. Изграден е 1200-метров канал в кралския ловен замък във Фонтебло(който може да бъде видян и днес) и са засадени десетки борове, брястове и плодни дръвчета.

Кралят обновява Париж като голям град, започва строежа на Понт Ньоф, който свързва двата бряга на река Сена. Създава голямата галерия в Лувъра (най-дългата сграда от този вид в Европа). Крал Анри IV поощрява изкуството сред всички класи. Той поканва стотици художници и занаятчии, които да живеят и работят в Лувъра. Тази традиция продължава 200 години, докато Наполеон не я закрива. В цялостната си дейност краля е подпомаган от верни съветници, сред кито се отличава неговия финансов министър и командир на Артилерията - херцог дьо Сюли.

Визията на Анри IV да разшири териториите на Франция го кара да финансира американските експедиции на Самюел дьо Шамплан, който създава френски колонии в

Канада (за съжаление кралят не доживява първите завоевания, когато Шампан се връща с вестта за постиженията в Северна Америка, Анри IV би се зарадвал, но той вече не е между живите).

Анри IV казва: "Аз управлявам със задник на седлото и пушка в ръка". Въпреки всичко, той е мъж, който е готов да спре по време на битка за да пише любовно писмо. Лекомислен, мъдър, нежен, смел, трудолюбив, честен, той въплъщава идеала за добрия крал. Анри IV е добър човек, състрадателен, с чувство за хумор, който е обожаван от хората си. Той е убит на 14 май 1610 г. от фанатика Жак Раваяк и е погребан в Базиликата Сен Дьони (гробницата на френските крале). Неговата вдовица Мария Медичи управлява като регент от името на сина му - крал Луи XIII (9-годишен по време на убийството на баща му) до 1617 г.

Докато останалата част на Франция отдавна е забравила монархията, в родния град на Анри IV - По, и до ден днешен се празнува неговото царуване.